

C/2024/7058

4.12.2024

Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Sprawiedliwa transformacja dla wszystkich regionów UE

(C/2024/7058)

Sprawozdawca: Marco MARSILIO (IT/EKR),
przewodniczący regionu Abruzja

ZALECENIA POLITYCZNE

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW (KR),

1. Przypomina, że jeżeli nie wesprzemy transformacji energetycznej odpowiednim pakietem inwestycyjnym, nie pokierujemy nią odpowiednio i nie zapewnimy dużej gotowości do innowacji i badań przemysłowych, ta transformacja wraz z kryzysami i napięciami geopolitycznymi może stanowić zagrożenie dla konkurencyjności i odporności gospodarek europejskich, a także powodować konkretne zagrożenia dla sektorów przemysłowych narażonych na konkurencję międzynarodową.

2. Podkreśla, że choć wyzwania i obawy związane ze zmianą klimatu stają się coraz poważniejsze, globalny kontekst geopolityczny i gospodarczy również radykalnie się zmienił od czasu zaproponowania po raz pierwszy Europejskiego Zielonego Ładu w 2019 r. Odnotowuje, że rosyjska inwazja na Ukrainę, a następnie konflikt na Bliskim Wschodzie pokazały, że UE musi dążyć do większej niezależności energetycznej, i zarazem obniżyć konkurencyjność przemysłową i handlową Europy. Dlatego też z zadowoleniem przyjmuje to, że rządy krajowe i instytucje europejskie poświęcają coraz większą uwagę gwarantowaniu bezpieczeństwa energetycznego – oprócz dążenia do transformacji ekologicznej – co obejmuje zabezpieczenie sieci o krytycznym znaczeniu oraz analizę warunków gospodarczych i społecznych leżących u podstaw transformacji. W tym kontekście potwierdza znaczenie utrzymania ambitnych celów Europejskiego Zielonego Ładu, ale podkreśla, że musi to iść w parze z konkurencyjnością gospodarczą. Wzywa do poprawy zaangażowania władz lokalnych i regionalnych w opracowywanie polityki klimatycznej i energetycznej, co zapewni bardziej pragmatyczne i elastyczne podejście do zmniejszenia zależności energetycznej UE od reszty świata oraz do wzmacniania konkurencyjności przemysłowej i handlowej naszego kontynentu, a przy tym zagwarantuje zrównoważony dobrobyt i dobrostan Europejczykom na różnych terytoriach w całej Europie.

3. Zaznacza, że Unia Europejska stoi w obliczu dwojakiej transformacji – w kierunku cyfryzacji i dekarbonizacji – co ma daleko idące konsekwencje, ale też przynosi potencjalne nowe możliwości, jeśli chodzi o sposób życia, pracy i prowadzenia działalności gospodarczej w UE. Do tego dochodzi kryzys demograficzny, który poważnie zagraża propagowaniu celów Traktatu w zakresie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

4. Zauważa, że znacząca transformacja UE ku zrównoważonej gospodarce neutralnej dla klimatu oznacza coraz większe wyzwania dla europejskich regionów, pracowników, sektorów przemysłu i ogółu społeczeństwa. Jest to bardzo istotne wyzwanie dla tradycyjnej bazy gospodarczej i społecznej wielu obszarów, zwłaszcza tych, które są zależne od paliw kopalnych i sektorów energochłonnych. Ten aspekt trzeba wziąć pod uwagę w następnym okresie programowania, szczególnie w następnej polityce spójności, i należy podkreślić, że pilnie potrzebne są zrównoważone i wykonalne alternatywy pozwalające na transformację w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu oraz na wykorzystanie i odpowiednie wspieranie wynikających z niej możliwości.

5. Podkreśla, że nie wszystkie obszary mają tę samą pozycję wyjściową, gdyż różnią je mocne i słabe strony oraz zdolności administracyjne potrzebne, by podjąć dwojakiej transformacji. Apeluje zatem o opracowanie konkretnych i ukierunkowanych działań w celu wsparcia obszarów najbardziej podatnych na zagrożenia w oparciu o neutralne, określone na szczeblu europejskim wskaźniki, które mogą obejmować wszystkie rodzaje wyzwań związanych z transformacją: od regionów górniczych po regiony, w których dominuje przemysł motoryzacyjny, itd.

6. Wzywa do opracowania ukierunkowanych mechanizmów wsparcia dla słabiej rozwiniętych regionów – mechanizmów uwzględniających w szczególności wyjątkowe wyzwania i możliwości tych obszarów w kontekście dwojakiej transformacji w kierunku cyfryzacji i dekarbonizacji. Mechanizmy takie powinny również obejmować dostosowane do potrzeb programy szkoleniowe dla lokalnych zainteresowanych stron w celu zwiększenia zdolności administracyjnych tych podmiotów i ich gotowości do transformacji. Ponadto powinny być opracowywane w ścisłej konsultacji z władzami lokalnymi, tak aby mogły zaspokoić szczególne potrzeby tych regionów.

7. Podkreśla, jak ważne są proaktywne środki łagodzenia skutków zmiany klimatu i degradacji środowiska z uwagi na straty gospodarcze i zakłócenia społeczne wynikające z klęsk żywiołowych. Ma to zasadnicze znaczenie dla zapewnienia zrównoważonej transformacji przemysłu, ponieważ zdecydowane działania mają kluczowe znaczenie dla zapobiegania katastrofalnym konsekwencjom dla gospodarki i społeczeństwa w perspektywie długoterminowej.

8. Zwraca uwagę, że utrata miejsc pracy w sektorach energochłonnych – takich jak wydobywanie węgla kamiennego, torfu i węgla brunatnego, produkcja na dużą skalę oraz produkcja i przetwarzanie paliw – a także transformacja i dywersyfikacja tych regionów, które już są w fazie przejściowej, stanowią najpilniejsze wyzwanie ze względu na liczbę zatrudnionych w nich osób, zważywszy, że transformacja, która już znacząco wpłynęła na sytuację gospodarczą tych obszarów, nie zakończy się przed 2027 r. W tym kontekście zwraca uwagę, że technologie związane z energią ze źródeł odnawialnych stają się dynamicznym obszarem inwestycji i zatrudnienia, co prowadzi do tworzenia nowych miejsc pracy również w powiązanych sektorach, takich jak budownictwo i produkcja.

9. Podkreśla znaczenie włączenia inicjatyw w zakresie przekwalifikowania i podnoszenia kwalifikacji do planów transformacji dla sektorów energochłonnych. Inicjatywy te powinny obejmować partnerstwa z instytucjami edukacyjnymi i ośrodkami szkolenia zawodowego w celu zapewnienia odpowiednich umiejętności i kwalifikacji pracownikom zwolnionym w wyniku transformacji. Należy zwrócić szczególną uwagę na tworzenie ścieżek umożliwiających młodym ludziom pracę w nowych ekologicznych sektorach i gałęziach przemysłu, a także dopilnować, by posiadali oni umiejętności niezbędne do pomyślnego rozwoju na zmieniającym się rynku pracy.

10. Przypomina, że należy propagować podejście do transformacji oparte na neutralności technologicznej – której centralnym elementem są dostępne technologie niskowęglowe i odnawialne – oraz na pobudzaniu inwestycji w gospodarkę o obiegu zamkniętym, które będą w stanie połączyć ochronę środowiska, bezpieczeństwo dostaw oraz konkurencyjność i odporność terytoriów. Ponawia wezwanie do uwzględnienia opłacalności i neutralności technologicznej przy osiąganiu redukcji i pochłaniania emisji gazów cieplarnianych oraz zwiększaniu odporności, tak by zapewnić technologie najbardziej odpowiadające potrzebom regionów, a jednocześnie utrzymać stabilny, niezawodny i zróżnicowany system energetyczny o kosztach opłacalnych dla obywateli⁽¹⁾.

11. Uważa, że pierwszoplanową kwestią jest przyjęcie zintegrowanego i stopniowego podejścia do polityki transformacji energetycznej. W związku z tym wzywa do zastanowienia się nad optymalnymi ramami czasowymi i dodatkowymi zasobami gospodarczymi niezbędnymi do osiągnięcia z góry określonych celów transformacji energetycznej, w tym dotyczących energii ze źródeł odnawialnych.

12. Sądzi, że to podejście umożliwi zainteresowanym przedsiębiorstwom, konsumentom i łańcuchom przemysłu prognozowanie i przystosowanie się do zmian w zrównoważony sposób, a także minimalizację negatywnych skutków dla europejskiego systemu produkcji, które mogą narażać na szwank i zniekształcać zasady rynkowe.

13. Uważa, że jeżeli zadamy o wyważony przebieg transformacji energetycznej i nią odpowiednio pokierujemy za pomocą synergii między sektorem publicznym i prywatnym, może być ona szansą na wprowadzenie innowacji i konkurencyjny rozwój dla przemysłu europejskiego, który siłą rzeczy będzie musiał konkurować z innymi światowymi gospodarkami.

14. Podkreśla potrzebę inwestowania w oceny oddziaływania terytorialnego ex ante i analizy zrównoważonego rozwoju, które faktycznie ukazują korzyści społeczne, środowiskowe i gospodarcze płynące z transformacji.

15. Jest zdania, że zasadnicze znaczenie ma postrzeganie emisji w Europie w kontekście globalnym, oraz potwierdza, jak ważne jest, by dalej współpracować na arenie międzynarodowej w celu skutecznego przeciwdziałania zmianie klimatu, przewyższając wszelkie tendencje do izolacjonizmu. Europa jest światowym liderem w redukcji emisji, co nie powinno jednak narażać na szwank jej zdolności przemysłowych.

Wskazanie odpowiednich instrumentów finansowania w celu zapewnienia sprawiedliwej transformacji dla wszystkich regionów UE

16. Przypomina w tym kontekście, że zaapelował już o poszerzenie zakresu stosowania Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji na lata 2021–2027 w celu uwzględnienia innych sektorów przechodzących transformację oraz regionów, które ze względu na swoje cechy społeczno-demograficzne i swoją strukturę produkcyjną mają bardzo niski współczynnik produkcja-konsumpcja, z czego wynika wysoki deficyt. Należy uwzględnić te okoliczności z myślą o rzeczywistej odporności energetycznej europejskich regionów. Zwraca ponadto uwagę, że nie zakończyła się jeszcze transformacja regionów będących obecnymi beneficjentami tego funduszu i że w przyszłości nadal będą potrzebowały one zróżnicowanego wsparcia. Wnosi zatem, by sprawiedliwa transformacja stała się zasadniczym elementem zreformowanej polityki spójności skupiającej się na przewidywaniu zmian i wspierającej te regiony, które muszą podołać transformacji najbardziej strategicznych i energochłonnych sektorów przemysłu emitujących duże ilości gazów cieplarnianych oraz wymagających dużych nakładów siły roboczej, w tym przemysłu motoryzacyjnego i sektora podzespołów.

⁽¹⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – UNFCCC COP28: rola władz szczebla niższego niż krajowy w umożliwianiu realizacji ambitnych celów klimatycznych (Dz.U. C, C/2023/1 323, 22.12.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2023/1 323/oj>).

17. Zwraca się do Komisji o zmniejszenie rozdrobnienia środków w następnych wieloletnich ramach finansowych na okres po 2027 r. oraz o zapewnienie większej jasności co do kompetencji odnośnie do każdego obszaru polityki i jego instrumentów finansowania. Zaznacza, że wszelkie przyszłe fundusze UE wspierające konkurencyjność przemysłu europejskiego powinny opierać się na podejściu ukierunkowanym na konkretny obszar, i zachęca do tego, by wszystkie fundusze służące do finansowania strategii na rzecz sprawiedliwej transformacji opierały się na wspólnym podejściu strategicznym, zaktualizowanych danych i analizach wysokiej jakości oraz pełnym udziałem zainteresowanych stron w tym procesie.

18. Zwraca uwagę na złożoność procedur zatwierdzania planów sprawiedliwej transformacji. Podkreśla, że regiony najczęściej napotykają problemy z planowaniem projektów i ich wykonywaniem w odpowiednim czasie, gdyż większość dostępnych środków finansowych, pochodzących z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, została zaprogramowana na lata 2021–2023, co daje niewiele możliwości zrównoważonej realizacji projektów do końca okresu programowania. Ubolewa, że Komisja Europejska wciąż ocenia zmienione po wprowadzeniu REPowerEU programy krajowe, i apeluje do niej, by rozważyła możliwość przedłużenia terminu wydatkowania środków z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, które są finansowane z Instrumentu Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy.

19. Podkreśla znaczenie innych instrumentów, które mogą pomóc w sprawiedliwej transformacji, takich jak pomoc państwa i programy krajowe. Zwraca w tym kontekście uwagę na propozycje przedstawione w sprawozdaniu Letty, które mają na celu złagodzenie potencjalnych zakłóceń równych warunków działania na jednolitym rynku.

20. Zaznacza, że mechanizm sprawiedliwej transformacji ma mieć w zamyśle mniejszy zakres niż tradycyjne fundusze strukturalne oraz że niektóre z jego celów pokrywają się, na przykład, z Europejskim Funduszem Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz z Europejskim Funduszem Społecznym Plus (EFS+). Przypomina zatem, że Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji mógłby zostać włączony do EFRR lub EFS+ w ramach tych samych rozporządzeń jako dodatkowa, specjalna i zróżnicowana pomoc dla potrzebujących regionów, pod warunkiem że przeznaczona na niego pula środków finansowych pozostanie niezmieniona lub wzrośnie. Należy przy tym zadbać o to, by nie stracił on swej specyfiki, by przyczyniał się do zapobiegania utracie konkurencyjności przemysłowej terytoriów oraz wspierał przekwalifikowanie i podnoszenie kwalifikacji pracowników w regionach przechodzących transformację.

21. Przypomina, że inną nowością charakteryzującą mechanizm sprawiedliwej transformacji było połączenie różnych trybów zarządzania (wspólnych, bezpośrednich i pośrednich) w jedno narzędzie oraz wprowadzenie nowego funduszu – Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji – co spowodowało pewne trudności z dostosowaniem do siebie różnych harmonogramów, sposobów funkcjonowania i zainteresowanych stron. Zaleca zatem, by wszelkie przyszłe mechanizmy nie powstawały zupełnie od początku, lecz opierały się na systemach i sposobach zarządzania ustanowionych w latach 2021–2027 i na wyciągniętych z nich wnioskach oraz by zwracano uwagę na możliwość rezygnacji z jakiejś części mechanizmu, jeżeli okaże się zbyt powolna lub będzie prowadzić do powielania działań. Podkreśla, że propozycja włączenia przyszłego Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji do rozporządzeń w sprawie EFRR i EFS+ może rozwiązać niektóre z tych problemów.

22. Domaga się bardziej zdecydowanego ujęcia aspektu społecznego i demograficznego w następnym programowaniu Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji z silnym zaangażowaniem partnerów społecznych i regionalnych. Zaleca utrzymanie podejścia oddolnego jako głównego elementu, ponieważ każdy region stanowi wyjątkowy ekosystem społeczno-gospodarczy.

23. Wzywa Komisję Europejską do przedstawienia wniosku w celu zapewnienia solidnej polityki spójności w przyszłości. Ta nowa polityka spójności będzie musiała obejmować istotny komponent przejściowy i dodatkowe środki – obok zwykłych przydziałów w ramach polityki spójności – w celu wsparcia regionów w okresie przejściowym, które są zależne od strategicznych sektorów przemysłu charakteryzujących się wysokim poziomem emisji gazów cieplarnianych i wysoką koncentracją wyspecjalizowanej siły roboczej (jak m.in. przemysł motoryzacyjny).

Zagwarantowanie odporności energetycznej UE

24. Podkreśla, że osiągnięcie wspólnego celu zerowej emisji netto gazów cieplarnianych do 2050 r. idzie w parze ze zwiększeniem bezpieczeństwa energetycznego Unii, zwłaszcza w celu zabezpieczenia infrastruktury krytycznej. Przypomina, że zasadniczym krokiem w tym kierunku jest rozwój odnawialnych źródeł energii UE i transgranicznych połączeń międzysystemowych między sieciami energetycznymi państw członkowskich UE.

25. Uznaje znaczenie sieci dystrybucji energii elektrycznej za kluczowy element wsparcia transformacji. Biorąc pod uwagę rosnące zużycie energii elektrycznej w szeregu sektorów, konieczne jest zapewnienie odporniejszych sieci dystrybucyjnych zdolnych oprzeć się zmianie klimatu i ekstremalnym warunkom działania. W tym kontekście podkreśla znaczenie zdolności hostingowych i transformacji cyfrowej sieci dla lepszego włączenia odnawialnych źródeł energii i zwiększenia niezawodności usług energetycznych.

26. Podkreśla znaczenie promowania produkcji energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności za pośrednictwem zdecentralizowanych i lokalnych systemów takiej energii. Podejście to zwiększa bezpieczeństwo energetyczne i otwiera nowe możliwości gospodarcze, przynosząc korzyści w szczególności obszarom wiejskim, a także umożliwia obywatelom większą kontrolę nad źródłami energii i cenami oraz zapewnia im zyski.

27. Przypomina swój postulat, by zapewniono swobodę wyboru ścieżki dekarbonizacji na poziomie lokalnym z punktu widzenia technologii, strategii politycznych i demokracji ⁽²⁾. Podkreśla wagę umożliwienia i propagowania szeregu różnych rozwiązań, z uwzględnieniem rozwoju technologicznego i różnorodnych warunków panujących w regionach UE pod względem klimatu, geografii, infrastruktury czy systemów energetycznych ⁽³⁾. Zgodnie z zasadą neutralności technologicznej – której centralnym elementem są dostępne technologie niskowęglowe i odnawialne – Komisja Europejska powinna promować konkurencję technologiczną oraz alternatywne rozwiązania dla obszarów wiejskich i oddalonych, takie jak zaawansowane biopaliwa ⁽⁴⁾, które powinny być neutralne pod względem emisji dwutlenku węgla od momentu produkcji do chwili wykorzystania, tak by władze lokalne i regionalne, odgrywające kluczową rolę w opracowywaniu, wdrażaniu, finansowaniu i monitorowaniu zintegrowanych i kompleksowych rozwiązań, mogły wybierać spośród wszystkich dostępnych technologii, by dokonać dekarbonizacji. Uważa ponadto, że technologie niskoemisyjne i odnawialne mogą sprzyjać szybkim innowacjom, sprawiedliwym wynikom i koordynacji działań między wszystkimi sektorami, chociaż do tej pory nie można ich uznać za jedyny sposób bezpiecznego i niezawodnego dostarczania energii i nadal potrzebne są dalsze inwestycje.

28. Sądzi, że ważne jest wzmocnienie systemów magazynowania energii, np. elektrowni szczytowo-pompowych, w celu uniknięcia przeciążenia sieci oraz w celu zapewnienia stabilności i ciągłości sieci elektroenergetycznej, zważywszy, że odnawialne źródła energii cechują się zmiennością produkcji. Podkreśla znaczenie ładowania dwukierunkowego i wzywa do szybszego promowania stacji ładowania. Podkreśla ponadto, że stworzenie gospodarki opartej na wodorze odnawialnym może przyczynić się do uzupełnienia koszyka energetycznego i do dekarbonizacji energochłonnej działalności przemysłowej, transportu ciężkiego oraz obszarów miejskich, a zarazem otworzyć nowe możliwości zatrudnienia, zwłaszcza w tych regionach i miastach, które emitują dużo dwutlenku węgla.

Stworzenie warunków do sprawiedliwej transformacji energochłonnych gałęzi przemysłu UE

29. Zaznacza, że decyzja o osiągnięciu neutralności klimatycznej w UE do 2050 r. będzie miała asymetryczne skutki terytorialne, zwłaszcza w regionach, w których występują przemysł i inne energochłonne sektory. Spowoduje ona utratę miejsc pracy i będzie wymagała radykalnej zmiany modelu gospodarki i rozwoju w tych regionach. Tym zmianom strukturalnym musi towarzyszyć specjalne wsparcie ze strony UE, by zagwarantować sprawiedliwą transformację, obejmującą również ciągłą pomoc dla regionów już obecnie przechodzących transformację.

30. Zwraca uwagę, że podstawą innowacyjnej i sprawnej transformacji w dziedzinie energii i mobilności jest gotowość rynkowa produktów, które nie wykorzystały jeszcze w pełni swojego potencjału rozwojowego. Zaznacza, że badania nad zastosowaniami i badania przemysłowe są zasadniczym elementem łańcucha rozwoju w kierunku walidacji i wprowadzania na rynek. Podkreśla przy tym znaczenie badań prowadzonych w ramach międzynarodowej sieci, mających na celu znalezienie odpowiedzi na złożone, wieloczynnikowe sytuacje kryzysowe.

31. Zwraca uwagę na trudną sytuację regionów o odizolowanych systemach, których nie można przyłączyć do sieci europejskiej. Dotyczy to na przykład niektórych wysp i regionów najbardziej oddalonych, które są zależne od świata zewnętrznego i w których potrzebne są inwestycje, by móc dokonać transformacji energetycznej w kierunku nowych form czystej energii. Przypomina, że należy udzielić tym regionom szczególnego wsparcia ze względu na ich poważne wyzwania społeczno-gospodarcze wynikające z procesu transformacji w kierunku osiągnięcia celów UE na 2030 r. w zakresie energii i klimatu oraz gospodarki neutralnej dla klimatu w UE do 2050 r., z uwzględnieniem szczególnych potrzeb tych obszarów uznanych w art. 174 i 349 TFUE. Ponadto wzywa do przeprowadzenia kompleksowej oceny skutków przepisów dotyczących redukcji emisji do 2030 r. i neutralności klimatycznej w 2050 r. w tych regionach.

32. Zauważa, że podstawą europejskiej strategii klimatycznej jest znaczna redukcja emisji z samochodów osobowych poprzez wprowadzenie do 2035 r. zakazu sprzedaży nowych pojazdów wyposażonych w silniki spalinowe, co prowadzi do szybkich i ambitnych przemian w europejskim przemyśle motoryzacyjnym. Podkreśla, że rozwój neutralnych dla klimatu biopaliw z bioodpadów stanowi obiecującą okazję – na której zignorowanie UE nie może sobie pozwolić – do przyspieszenia procesu dekarbonizacji, zwłaszcza z uwagi na dobry poziom kompatybilności z silnikami spalinowymi wewnętrznego spalania. Proces produkcji biopaliw nowej generacji, które powinny być neutralne pod względem emisji dwutlenku węgla od momentu produkcji do chwili wykorzystania, umożliwi przekształcenie bioodpadów w odnawialne źródło energii, przez co przyczynia się zarazem do ograniczenia emisji dwutlenku węgla, zapewnia zrównoważoną alternatywę dla paliw tradycyjnych i zapobiega utracie różnorodności biologicznej czy wzrostowi poziomu zanieczyszczeń. Ponadto wykorzystanie bioodpadów może zmniejszyć potrzebę przeznaczania gruntów rolnych na

⁽²⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Ambitniejszy cel klimatyczny Europy do 2030 r. w związku z COP26 (Dz.U. C 440 z 29.10.2021, str. 25).

⁽³⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – Ambitniejszy cel klimatyczny Europy do 2030 r. w związku z COP26 (Dz.U. C 440 z 29.10.2021, str. 25).

⁽⁴⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Regionów – W kierunku bezemisyjnego transportu drogowego: rozwój infrastruktury paliw alternatywnych i wzmocnienie norm emisji CO₂ (Dz.U. C 270 z 13.7.2022, str. 38).

produkcję biopaliw i tym samym ograniczyć użytkowanie gruntów. Przypomina, że w sprawozdaniu na temat przyszłości europejskiej konkurencyjności ⁽⁵⁾ Mario Draghi zaapelował o to, by przegląd rozporządzenia określającego normy emisji CO₂ dla parku pojazdów, jak również rozporządzenia w sprawie infrastruktury paliw alternatywnych opierał się na neutralnym pod względem technologicznym podejściu oraz uwzględniał rozwój sytuacji rynkowej i technologii, a także ocenę potencjału i konkurencyjności paliw bezemisyjnych.

33. Podkreśla żywotne znaczenie sektora motoryzacyjnego dla gospodarki UE, o czym wspomina się również w sprawozdaniu Draghiego ⁽⁶⁾. Sektor ten daje bezpośrednie lub pośrednie zatrudnienie 13,8 mln Europejczyków i odpowiada za 7 % PKB UE ⁽⁷⁾. W związku z tym Komitet z zadowoleniem przyjmuje tymczasowe cła wyrównawcze nałożone przez Komisję na przywóz pojazdów elektrycznych o napędzie akumulatorowym z Chin w odpowiedzi na nieuczciwe dotacje państwowe, które mogłyby zagrozić zarówno ciągłości tego kluczowego sektora w Europie, jak i suwerenności technologicznej Europy.

34. Podkreśla, że UE nie może zaprzepaścić doskonałej szansy na przyspieszenie procesu dekarbonizacji, którą to szansę stwarza rozwój neutralnych dla klimatu biopaliw produkowanych z bioodpadów, zważywszy również na odpowiednią kompatybilność z silnikami spalinowymi wewnętrznego spalania. Proces produkcji biopaliw nowej generacji umożliwia przekształcenie bioodpadów w odnawialne źródło energii, przyczyniając się zarazem do ograniczenia emisji dwutlenku węgla i zapewniając zrównoważoną alternatywę dla paliw tradycyjnych. Ponadto wykorzystanie bioodpadów może zmniejszyć potrzebę przeznaczania gruntów rolnych na produkcję biopaliw i tym samym ograniczyć użytkowanie gruntów.

35. Zauważa, że różne wyzwania produkcyjne i rynkowe mogą utrudnić europejskim producentom samochodów osiągnięcie bardziej rygorystycznych celów w zakresie emisji CO₂ dla ich parku pojazdów – celów, które mają wejść w życie w 2025 r. (93,6 g/km zamiast 115,1 g). Z myślą o tym, aby dać więcej czasu na osiągnięcie warunków do zwiększenia produkcji pojazdów bezemisyjnych i umożliwić producentom samochodów przewyżczenie obecnego spadku udziału pojazdów bezemisyjnych w rynku, wzywamy Komisję Europejską do rozważenia bardziej stopniowego podejścia i dokonania wcześniejszego przeglądu odpowiednich przepisów – jeszcze w 2025 r. – aby zapewnić europejskim producentom samochodów wystarczająco dużo czasu na dostosowanie się.

36. Odnotowuje, że dodatkowy czynnik ryzyka jest związany z dużą kontrolą Chin nad łańcuchami dostaw uczestniczącymi w transformacji energetycznej: od około 80 % w przypadku fotowoltaiki po 76 % w przypadku baterii. Oznacza to, że w przyszłości historyczna zależność systemu energetycznego UE od paliw kopalnych może zostać zastąpiona zależnością od dostaw zielonych technologii. UE musi priorytetowo potraktować tworzenie własnego łańcucha dostaw surowców, inwestując w zrównoważone praktyki i wykorzystywanie surowców w obiegu zamkniętym, oraz obniżyć znacznie koszty ponoszone przez konsumentów, gdyż w przeciwnym wypadku ryzykuje, że będzie prawie wyłącznie zależna od importu z państw trzecich. Komitet podkreśla znaczenie włączenia sprawiedliwego handlu i wysokich norm środowiskowych do umów handlowych z państwami trzecimi.

37. Podkreśla ponownie potrzebę promowania i pobudzania inwestycji w celu zwiększenia konkurencyjności, zrównoważonego charakteru i odporności europejskich przemysłowych łańcuchów dostaw surowców krytycznych ze zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (WEEE), aby zapobiec wpływowi ich ponownego wydobycia na środowisko na obszarach, które nimi dysponują lub są obecnie ostatnim punktem unieszkodliwiania tego sprzętu. Istotne będzie zarazem zapewnienie poszanowania praw środowiskowych i socjalnych społeczności w krajach eksportujących surowce.

38. Zwraca się ponadto do Eurostatu o oszacowanie utraty netto miejsc pracy i potencjału tworzenia nowych miejsc pracy w sektorze zielonych technologii, energii ze źródeł odnawialnych i innowacyjnych technologii w wyniku transformacji ekologicznej i cyfrowej we wszystkich sektorach i gałęziach przemysłu (takich jak przemysł motoryzacyjny). Apeluje do Komisji, by przedstawiła wniosek gwarantujący dalsze uwzględnianie sprawiedliwej transformacji w przyszłym okresie programowania oraz przeznaczenie na niego wystarczających środków dodatkowych w celu uwzględnienia wsparcia dla tych regionów, które muszą podołać transformacji bardziej strategicznych i energochłonnych sektorów przemysłu emitujących duże ilości gazów cieplarnianych oraz wymagających dużych nakładów siły roboczej, w tym przemysłu motoryzacyjnego i sektora podzespołów.

39. Jeśli chodzi o środki na sprawiedliwą transformację, apeluje, by w następnym okresie finansowania zapewnić atrakcyjne stopy unijnego współfinansowania, tak aby absorpcja funduszy nie przeciążała budżetów publicznych regionów przechodzących transformację.

⁽⁵⁾ https://commission.europa.eu/topics/strengthening-european-competitiveness/eu-competitiveness-looking-ahead_en?prefLang=pl.

⁽⁶⁾ https://commission.europa.eu/topics/strengthening-european-competitiveness/eu-competitiveness-looking-ahead_en?prefLang=pl.

⁽⁷⁾ Badanie Komisji COTER „State of play and future challenges of automotive regions”, 2024.

40. Przypomina w tym kontekście o nałożonym na Komisję Europejską na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/851 (*) prawnym obowiązku przedstawienia do końca grudnia 2025 r. sprawozdania z postępów z myślą o sprawiedliwej transformacji w regionach, które najbardziej ucierpiały wskutek transformacji łańcuchów dostaw w przemyśle motoryzacyjnym, z uwzględnieniem luk w finansowaniu oraz propozycji dotyczących odpowiednich środków finansowych. Zauważa, że powinno się to odbywać w ścisłej współpracy z sojuszem Europejskiego Komitetu Regionów na rzecz regionów motoryzacyjnych.

41. Uważa, że plany sprawiedliwej transformacji dla regionów przechodzących transformację powinny opierać się na spójnym podejściu ukierunkowanym na konkretny obszar, być realizowane przez właściwe organy na podstawie zasady partnerstwa i wielopoziomowego sprawowania rządów oraz zachęcać do stosowania podejścia międzyregionalnego i ponadnarodowego w ramach współpracy transgranicznej między regionami przechodzącymi transformację.

42. Z zadowoleniem przyjmuje inicjatywę Komisji Europejskiej dotyczącą utworzenia Europejskiego Obserwatorium Sprawiedliwej Transformacji jako pierwszy krok w kierunku dostarczenia ważnych danych i dowodów na potrzeby oceny wyzwań związanych z transformacją. Zwraca jednak uwagę na ograniczony zasięg terytorialny tego obserwatorium; jest to ważne do uwzględnienia zakresu tej transformacji na szczeblu lokalnym i regionalnym. W związku z tym wzywa do położenia silnego nacisku na mapowanie sprawiedliwej transformacji w ścisłej współpracy ze wszystkimi odpowiednimi służbami Komisji oraz do włączenia prac obserwatorium do już istniejącej platformy sprawiedliwej transformacji.

43. Zauważa, że przemysł chemiczny i wszystkie inne obszary działalności przechodzące transformację, w tym najbardziej strategiczne i energochłonne sektory przemysłu emitujące duże ilości gazów cieplarnianych oraz wymagające dużych nakładów siły roboczej, mogą sprostać europejskim wyzwaniom społecznym za pomocą zrównoważonych i innowacyjnych rozwiązań, jeżeli ich rozwój gospodarczy jest powiązany z rozwojem terytorialnym.

44. Uważa zatem, że w procesie transformacji kwestią priorytetową jest wspieranie wielopoziomowego sprawowania rządów, co jest niezbędnym warunkiem skutecznego powiązania celów strategii UE w zakresie chemikaliów z ekologicznym żywieniem gospodarczym UE.

45. Wzywa Komisję do uwzględnienia sektora rolnictwa i chowu zwierząt w mechanizmie sprawiedliwej transformacji. Zmiana klimatu i sytuacji geopolitycznej oraz określenie odpowiedniego stylu życia nieuchronnie wpływają na rozwój jednego z sektorów istotnych dla gospodarki europejskiej, gdyż wymuszają przestawienie się na bardziej zrównoważoną produkcję, która musi uwzględniać wykorzystanie potencjału zrównoważonej i typowej produkcji lokalnej. Ten proces wymaga inwestycji technologicznych i znacznych środków finansowych na szkolenie pracowników – środków, których nie można wyasygnować wyłącznie w ramach regionalnych programów rozwoju obszarów wiejskich. Integralną część tej transformacji powinny stanowić praktyki ekstensywne i ekologiczne.

46. Odnotowuje, że inwestycje w cyfryzację mają podstawowe znaczenie dla przyszłej konkurencyjności europejskiego przemysłu oraz małych i średnich przedsiębiorstw.

47. Wzywa władze lokalne i regionalne do rozważenia w perspektywie krótkoterminowej możliwości przeprowadzenia przeglądu śródkresowego programów polityki spójności na lata 2021–2027, by wesprzeć transformację sektorów energochłonnych, i apeluje do Komisji Europejskiej o udzielenie wsparcia koniecznego do potrzebnych dostosowań.

48. Zauważa, że obecny mechanizm sprawiedliwej transformacji jest wdrażany zarówno za pomocą dotacji, jak i instrumentów finansowych. Podkreśla, że ze względu na potrzebę przeznaczenia dużych środków finansowych na sprawiedliwą transformację zasadnicze znaczenie będzie miało nadal utrzymanie podejścia maksymalizującego wykorzystanie innowacyjnych instrumentów finansowych i przyciągającego sektor prywatny, z wykorzystaniem dotacji na inwestycje, które nie generują zysków lub oszczędności.

Łagodzenie skutków transformacji dla obywateli

49. Uważa, że trzeba rozwijać technologie korzystania z energii poprzez upowszechnianie w mieszkalnictwie technologii odnawialnych źródeł energii i dzięki lokalnym społecznościom energetycznym, tak aby włączać obywateli w proces transformacji.

50. Stwierdza, że należy opracować plan transformacji energetycznej dla gospodarstw domowych znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, które w procesie transformacji są narażone na wysokie koszty zrównoważonych modeli energetycznych.

(*) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/851 z dnia 19 kwietnia 2023 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) 2019/631 w odniesieniu do wzmocnienia norm emisji CO₂ dla nowych samochodów osobowych i dla nowych lekkich pojazdów użytkowych zgodnie z ambitniejszymi celami klimatycznymi Unii (Dz.U. L 110 z 25.4.2023, s. 5).

51. Podkreśla, że kluczowe jest to, aby transformacja nie pozostawiała nikogo ani żadnego terytorium w tyle. Dlatego należy promować lokalne rozwiązania i aktywny udział obywateli w realizacji celów klimatycznych oraz wzmocnić odporność i demokratyczne uczestnictwo.

52. Podkreśla, że transformacji energetycznej – aby była ona skuteczna – muszą towarzyszyć konkretne umiejętności techniczne. To wymaga krytycznej weryfikacji szkoleń oferowanych obecnie młodym ludziom dopiero wchodzącym na rynek pracy i pracownikom, którzy już są na nim obecni. Trzeba promować treści i specjalizacje, które – choć są już w ofercie edukacyjnej szkół wyższych, instytutów technicznych i uniwersytetów – nie są wystarczająco praktycznie i skutecznie wdrażane ani propagowane.

53. Wzywa do stworzenia dodatkowej alokacji środków na odpowiednie fundusze wspierające młodych ludzi w regionach słabiej rozwiniętych. Tego rodzaju środki zapewniałyby instytucjom edukacyjnym dotacje i zachęty do oferowania specjalistycznych programów szkoleniowych w zakresie zielonych technologii i zrównoważonych praktyk. Wspierałyby również staże, przygotowanie zawodowe i możliwości rozwoju kariery w zielonych sektorach w trosce o to, by młodzi ludzie byli przygotowani na przyszłe miejsca pracy i skutecznie przyczyniali się do transformacji ekologicznej.

Bruksela, dnia 8 października 2024 r.

Vasco ALVES CORDEIRO
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów